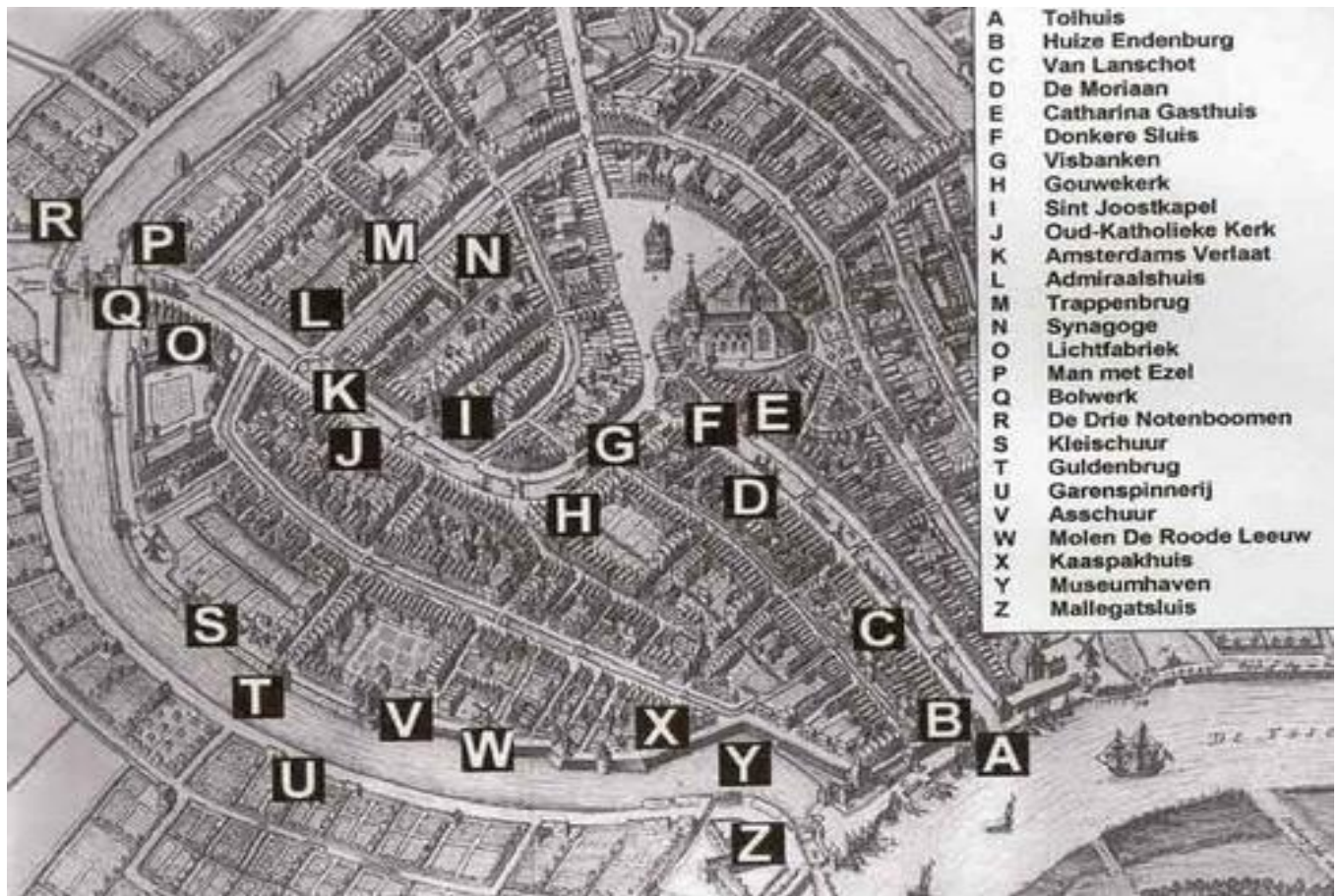

2005.....historische vaarroute langs Goudse grachten

Historische Vaart Gouda.

In 2005 is aansluitend aan de waterconferentie de eerste tocht door de Goudse grachten met een fluisterboot gehouden. Het Watergilde van die Goude heeft een beschrijving van de historische wetenswaardigheden van deze vaarroute beschreven. De fluisterboten zijn te reserveren via restaurant Scheeps. U kunt deze tocht natuurlijk ook te voet afleggen.

Gouda is ontstaan waar de Gouwe uitmondt in de Hollandsche IJssel. De Gouwe is van oorsprong een veenriviertje, dat rond 1250 vanaf de IJssel is vergraven tot Haven en verder gekanaliseerd en verlengd is tot de Oude Rijn. Zo ontstond dwars door Gouda een druk bevaren scheepvaartroute, die verplicht was voorgeschreven (tolheffing!). De stad was van 1350 tot 1850 omringd door singels, muren en poorten. Alleen de singels zijn nog over. De vaarroute is op een kaartje aangegeven; de letters verwijzen naar de monumenten en andere bezienswaardigheden die U onderweg passeert en die in de brochure nader zijn omschreven.

<p>A</p>	<p>Tolhuis (vanaf 13e eeuw) en Havensluis (1615)</p> <p>De grafelijke tol werd rond het eind van 13e eeuw verplaatst van Moordrecht naar deze plek in Gouda. In aanleg was het waarschijnlijk een verdedigbare woontoren, waaraan in de loop der eeuwen meerdere gebouwen zijn toegevoegd. In 1611 was Hugo de Groot er te gast. Het Tolhuis onderging in 1990 onderging een uitgebreide restauratie en is nu in gebruik als kantoor. Om reden van waterbeheer werd hier de havensluis gebouwd, die in 1954 werd afgesloten om een doorgaande verkeersroute te realiseren.</p>
<p>B</p>	<p>Huize Endenburg (1515, laatgotisch)</p> <p>Huize Endenburg - één van de oudste stenen gebouwen in Gouda - stond eeuwenlang in relatie met de scheepvaart; vele generaties zeilmakers hebben er gewoond en gewerkt. De oorspronkelijke trapgevel is in 1830 afge schuind. Na restauratie eind vorige eeuw is in het pand een adviesbureau gevestigd. Huize Endenburg - één van de oudste stenen gebouwen in Gouda - stond eeuwenlang in relatie met de scheepvaart; vele generaties zeilmakers hebben er gewoond en gewerkt. De oorspronkelijke trapgevel is in 1830 afgeschuind. Na restauratie eind vorige eeuw is in het pand een adviesbureau gevestigd.</p>
<p>C</p>	<p>Van Lanschot (1728, Lodewijkstijl)</p> <p>Het pand staat op de plaats van drie huizen die in 1728 zijn verbouwd tot het huidige 'stadspaleis' met een imposante zandstenen gevel. Het pand bevat o.m. een prachtige hal met trappenhuis. De bekendste bewoner was C.J. de Lange van Wijngaerden, schrijver van de Goudse stadsgeschiedenis en patriot onder wiens leiding Wilhelmina van Pruisen werd aangehouden (Goejanverwelle, 1787). Het gebouw dat later het gymnasium en de Kamer van Koophandel huisvestte, is nu een vestiging van F. van Lanschot Bankiers.</p>
<p>D</p>	<p>De Moriaan (17e eeuw)</p> <p>Dit gebouw is een typerend voorbeeld van een woon/winkelpand uit het begin van de 17e eeuw in Hollandse renaissancestijl. Voordat De Moriaan als tabaks-, snuif-, koffie- en theewinkel in de tweede helft van de 18e eeuw die naam kreeg, was het pand bekend als 'De Goecoop' waar men o.a. specerijen, medicijnen en levensmiddelen kon verkrijgen. De beeldhouwer Gregorius Cool gaf vorm aan dit 75 cm naar voren hellend gebouw, waarin momenteel het pijpen- en aardewerkmuseum is gevestigd.</p>
<p>E</p>	<p>Catharina Gasthuis (17e eeuw)</p> <p>Dit gasthuis had vanaf de stichting (wellicht door de stadsheren Van der Goude) in de vroege middeleeuwen vooral de functie van opvang van vreemdelingen en passanten. In de 14e en 15e eeuw komen daar de opvang en verzorging van armen en zieken bij. Nog later voegden zich er proveniers, pestlijders, 'dullen' en bejaarden aan toe. De bouw van het eerste Goudse ziekenhuis betekende in 1910 het einde van dit Gasthuis. In 1938 vertrokken de laatste bejaarden en werd het complex ingericht als museum.</p>
<p>F</p>	<p>Donkere Sluis</p> <p>Gouda dankt voor een belangrijk deel haar bestaan aan de drukst bevaren scheepvaartroute van Europa. Deze liep eeuwenlang over de Hollandsche IJssel via de Goudse Haven en de Gouwe naar het achterland (Leiden, Haarlem, Amsterdam). De Donkere Sluis gaf echter veel oponthoud, wat juist de lokale economie ten goede kwam. In 1954 onderging dit rijksmonument de recentste restauratie.</p>

G	<p>Visbanken (1588)</p> <p>Deze zijn ter verhandeling van vis langs de Gouwe gebouwd. De overkappingen werden rond 1600 aangebracht. Meerdere malen werd deze bijzondere bebouwing bedreigd met sloop. Eenmaal onder monumentenzorg ondergingen ze in 1956 een omvangrijke restauratie. Het kleine huisje achter één van de banken is het 'Commissarishuisje' waar een toezichthouder de 'visaccijns' inde.</p>
H	<p>Gouwekerk (1904)</p> <p>Dit neo-gotische kerkgebouw werd tussen 1902 en 1904 ontworpen en gebouwd door architect/aannemer C.P.W. Dessing uit Gouda. Ongeveer op deze plek stond na 1640 een schuilkerk, waar onder leiding van de Brabantse minderbroeder Gregorius Simpernel de rooms-katholieke kerkgemeenschap na de reformatie weer samen kwam. Tot 1972 maakte deze gebruik van de kerk. In 1979 komt de kerk voor 1 gulden (met restauratieplicht) in handen van Johan Maasbach Wereldzending.</p>
I	<p>Sint Joostkapel (1429)</p> <p>Tussen 1422 en 1429 werd de kapel annex gasthuis gesticht door het zakkendragersgilde, doch die moest het gebouw, door armoede gedreven, al in hetzelfde jaar afstaan. Hulpbehoevende zakkendragers behielden echter het recht op een plaatsje in het gasthuis. Sint Joost, patroon van dit ambachtsgilde, bleef naamheilige van de kapel. De kapel is nu in gebruik bij verschillende protestantse gemeenten.</p>
J	<p>Oud-Katholieke Kerk (1868)</p> <p>In de loop van de 17e eeuw zijn op deze plek aan de Hoge Gouwe drie woonhuizen aangekocht waarin een kerk werd gebouwd die geheel achter die huizen verscholen lag. Deze van oorsprong rooms-katholieke schuilkerk, is rond 1700, toen de bekende geschiedkundige Ignatius Walvis pastoor was, losgemaakt van het bisdom. Na 1723 noemde deze stroming zich 'Oud-Katholieken'. Het huidige uiterlijk is het gevolg van een ingrijpende verbouwing die in 1868 is voltooid.</p>
K	<p>Amsterdams Verlaat (1436)</p> <p>Deze sluis wordt Amsterdams Verlaat genoemd, omdat hier vroeger de trekschuit naar Amsterdam vertrok. Hij is in 1436 op kosten van een aantal Hollandse steden gebouwd. Die steden hadden belang bij een snellere doorvaart door Gouda. Samen met de Havensluis bij het Tolhuis ontstond hierdoor de langste schutsluis ter wereld (ongeveer 800 meter).</p>
L	<p>Admiraalshuis (1757)</p> <p>Dit voormalige woonhuis van burgemeester Govert Suijs werd in 1757 gekocht en verbouwd in rococostijl volgens opdracht van Roemer Vlacq. Deze vice-admiraal was destijds met een geschat vermogen van tweehonderdduizend gulden één van de rijkste mensen van Gouda. Een eeuw eerder resideerde hier Johan den Haen (vice-admiraal onder bewind van Michiel de Ruyter).</p>
M	<p>Trappenbrug (1574)</p> <p>Turfschippers mochten in de stad alléén afmeren tussen de Donkere Sluis en de Potterspoort (bij het Bolwerk). De hoogte van alle bruggen was aangepast aan dit vervoer. Deze trappenbrug is daar het laatste voorbeeld van dat nog bestaat en word gebouwd in 1574. Het overspant niet voor niets de Turfmarkt.</p>
N	<p>Synagoge (1827)</p> <p>Door een streng toelatingsbeleid van het stadsbestuur in het begin van de 18e eeuw was er een zeer klein aantal joden in Gouda. In 1798 verkregen de Goudse joden middels aankoop</p>

	<p>van dit kerkgebouw aan de Turfmarkt (tot dan in gebruik bij de Doopsgezinden) hun eigen synagoge (herbouwd in 1827). Sinds 1950 benut de Vrije Evangelische Gemeente dit gebedshuis. In 2004 werd een omvangrijke restauratie, die zowel het interieur als het exterieur betrof, afgerond.</p>
O	<p>Lichtfabriek (1909)</p> <p>De 'Lichtfabriek' werd in 1909 gebouwd op de plek waar sinds 1680 het statige Proveniershuis stond. Het gebouw was onderdeel van het Gemeentelijk Energie Bedrijf. Erachter stonden tot in de jaren zestig de gashouders, ketels en hoge schoorstenen. Sinds 1979 wacht deze lege plek in de binnenstad op een passende invulling.</p>
P	<p>Man met Ezel 'Jack Ass' (1998)</p> <p>Dit beeld symboliseert de omgekeerde wereld. In plaats van een hoog te paard gezeten mens torst een gebogen pezige man een ezel op zijn rug. De Amsterdamse kunstenaar Gijs Assman verkreeg de opdracht om deze plek 'in te richten'. Tot 1995 lag hier de overbodig geraakte Regentessebrug.</p>
Q	<p>Bolwerk</p> <p>Voor deze locatie en de directe omgeving zijn al vele plannen bedacht maar geen ervan is nog verwezenlijkt. Bij de plannen werd steeds rekening gehouden met de rijke historie van deze plek. Hier heeft een van de stadspoorten (Potterspoort) gestaan. Het wapen van deze poort is begin 20e eeuw op de ingang van de lichtfabriek geplaatst. De bouw van parkeergarage/appartementen/hotel is nu gepland.</p>
R	<p>De Drie Notenboomen (1849)</p> <p>Aan de Kattensingel staat alleen nog het poortgebouw overeind van 'De Drie Notenboomen'. Het was één van de vele wasserijen/blekerijen die Gouda tot in de afgelopen eeuw rijk was. De verderop gelegen Blekerssingel dankt zelfs zijn naam aan de daar destijds gevestigde bedrijven. Tot de komst van 'de waterleiding' eind 19e eeuw werd gebruik gemaakt van het toen nog schone IJsselwater, aangevoerd via de singels. Het gebouw is recentelijk gerestaureerd.</p>
S	<p>Kleischuur (1900).</p> <p>Gouda was bekend om haar plateel (een verfijnd soort aardewerk). Rond 1900 was in de stad een vijftal plateelbakkerijen gevestigd. In deze kleischuur werd de belangrijkste grondstof - Engelse klei - opgeslagen voor de daarachter gelegen Zuid-Hollandse Plateelbakkerij.</p>
T	<p>Guldenbrug (1972)</p> <p>Deze brug werd - ter gelegenheid van het 700 jarig bestaan van de stad - in 1972 voor het symbolische bedrag van één gulden aan de gemeente Gouda overgedragen, als geschenk van het Goudse bouwbedrijf Nederhorst. Vóór deze tijd voer hier, waarschijnlijk al minstens sinds 1648, een handbediend veerpontje.</p>
U	<p>Garensponnerij (1916)</p> <p>Tot begin 20ste eeuw waren er touwslagerijen in Gouda. Vlas en hennep uit de Krimpenerwaard vormden de grondstoffen voor fijne garens, stevig touw en lonten (voor kruit en kaarsen). De machinale garensponnerij werd in 1861 opgericht. De huidige stenen fabriekshal verving in 1916 de door brand verwoestte eerste hal. Dit industriële monument doet nu dienst als multifunctioneel centrum.</p>
V	<p>Asschuur (1841)</p>

	<p>Deze langgerekte, uit dikke muren van ijsselsteen gebouwde schuur, diende aanvankelijk als opslagplaats van de verzamelde as uit haarden en kookplaatsen. De as werd gebruikt als grondstof voor glas en zeep. In 1915 werd de gemeentelijke stadsreiniging erin gevestigd en vanaf 1970 (na geluids-isolerende aanpassingen) een jongerensociëteit!</p>
W	<p>Molen De Roode Leeuw (1663)</p> <p>In 1619 stond hier eerst een houten wipmolen van molenaar Jan Vrancken waarna in 1663 een stenen molen met deze naam is gebouwd. In 1771 werd de kap met toebehoren tijdens een vermoedelijk eerste grote restauratie volledig vernieuwd. In december 1894 werd de molen net gered van brand ten gevolge van blikseminslag. Sinds de jaren 80 wordt er weer graan vermalen.</p>
X	<p>Kaaspakhuis</p> <p>Dit karakteristieke kaaspakhuis is sedert lange tijd een beeldbepalend monument aan de Vest. In de gehele stad stonden veel van dit soort pakhuizen waar vanuit de geopende luiken de geur van rijpende kaas de voorbijgangers al van verre tegemoet kwam. De aangebrachte tralies moesten geïnteresseerden - gelokt door de geur - buiten zien te houden.</p>
Y	<p>Museumhaven Gouda.</p> <p>Museumhaven Gouda biedt bewoners van originele, historische bedrijfsvaartuigen een ligplaats. In de haven kunnen ook restauratie- en onderhoudswerkzaamheden plaatsvinden, want het is de bedoeling dat die schepen 's zomers varen. Andere historische schepen kunnen dan tijdelijk hun plaats innemen. Op deze wijze wordt de havensfeer in het Goudse stadsbeeld behouden.</p>
Z	<p>Mallegatsluis (vanaf 1577)</p> <p>Het persoonlijk ingrijpen van Prins Willem van Oranje leidde in 1574, naar aanleiding van Leidens ontzet, tot de aanleg van de Mallegatsluis. Hierdoor verkregen aanvankelijk alléén oorlogsschepen een snellere route. De eerste sluis onder deze naam kwam gereed in 1577. In de jaren 1763 en 1764 werd iets oostelijker een nieuwe sluis gebouwd omdat de oude ernstig in verval was geraakt. Naast de nieuwe sluis bouwde men een fraaie sluiswachterswoning. In 1884 werd de sluis opgeknapt en vormde tot 1936 één van de drukste scheepvaartknooppunten van Holland (1936: aanleg Julianasluisencomplex buiten de stad). Na overdracht aan de gemeente Gouda in 1941 werd de sluis aanzienlijk gerestaureerd en voorzien van ijzeren (i.p.v. houten) deuren die elektrisch worden aangedreven. Thans maakt vooral de pleziervaart gebruik van de sluis.</p>